

Prof. dr. Mirko Pejanović
Dopisni član ANUBiH-a / ANUBIH Corresponding Member

UDK 323.11 (497.6)
UDK 324 (497.6) „2013“

Izvorni naučni članak

**PROMJENA ETNIČKE STRUKTURE OPŠTINA
U BOSNI I HERCEGOVINI
PREMA POPISU STANOVNIŠTVA IZ 2013. GODINE**

**ETHNIC STRUCTURE CHANGES IN B-H MUNICIPALITIES
ACCORDING TO THE CENSUS OF 2013**

Sažetak

U istraživačkoj studiji o etničkoj strukturi opština u Bosni i Hercegovini prema popisima stanovništva iz 1991. i 2013. godine elaboriraju se promjene u demografskoj strukturi stanovništva koje su nastale od 1991. do 2013. godine.

Posebna pažnja daje se promjeni etničke strukture stanovništva prema Popisu stanovništva iz 2013. godine.

Jedinica posmatranja promjene etničke strukture stanovništva jeste opština kao osnovna teritorijalna – samoupravna jedinica u kojoj žive stanovnici jedne zemlje.

Komparacija etničke strukture opština prema Popisu stanovništva iz 1991. sa etničkom strukturom prema Popisu stanovništva iz 2013. je pokazala da je došlo do radikalne promjene etničke strukture u opštinama Bosne i Hercegovine.

Prema Popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 2013. godine, dvije trećine opština imaju jednonacionalnu strukturu u postotku od 70% do 99%.

Ovakve promjene etničke strukture uslovljene su politikom nasilnog etničkog čišćenja u vremenu rata i preovladavajućim uticajem etničkih stranaka u vršenju vlasti u postdejtonskom periodu. Etnička homogenizacija stanovništva ostvarena u vremenu rata 1992–1995. odvija se i u miru kao etnička teritorijalizacija. Etnička teritorijalizacija prostora ima svoju osnovu u etnopolitikama jednonacionalnih stranaka.

Uslijed takvog društvenog kretanja na prostoru Bosne i Hercegovine su oblikovana područja sa dovršenom etničkom teritorijalizacijom. Ona se javljaju u vidu Republike Srpske za Srbe, zatim u vidu pet kantona za Bošnjake: Tuzlanski, Unsko-sanski, Sarajevski, Zeničko-dobojski i Bosansko-podrinjski. Za hrvatski narod kao etnički teritorijalizirani prostor iskazuje u: Zapadnohercegovački, Hercegbosanski i Posavski kanton.

Višenacionalna struktura stanovništva održana je u gradu Mostaru, Distriktu Brčko i opštinama: Jajcu, Bosanskom Petrovcu, Vukosavlju, Jezeru, Donjem Žabaru, Gornjem Vakufu, Pelagićevo, Žepču i Busovači.

Ključne riječi: *Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska, Distrikt Brčko, opštine u Bosni i Hercegovini, Popis stanovništva iz 1991. godine, Popis stanovništva iz 2013. godine, etnička homogenizacija, etnička teritorijalizacija, kantoni u Federaciji Bosne i Hercegovine, političke stranke, etnička struktura opština, teritorijalna organizacija opština, linija međuentitetskog razgraničenja, Dejtonski mirovni sporazum, Evropska unija*

Summary

In a research study on the ethnic structure of municipalities in Bosnia and Herzegovina, according to the Census 1991 and 2013 the changes in the demographic structure of the population that occurred from 1991 to 2013 are elaborated. Special attention is given to changes in the ethnic structure of the population according to Census 2013. The observation unit of monitoring changes in the population ethnic structure are municipalities as basic territorial self-government unit in which inhabitants of a country live. Comparison of municipalities' ethnic structure after the 1991 Census with the ethnic structure of the Census 2013 showed that there were radical changes in the ethnic structure in the BH municipalities.

According to the census for Bosnia and Herzegovina in 2013, two-thirds of the municipalities have a mono-national structure in percentage ranging from 70% to 99%.

Such changes in ethnic structure are caused by the violent ethnic cleansing policies during the war and the prevailing influence of ethnic parties in the exercise of power in the postwar period. The ethnic homogenization of the population recorded in the 1992-1995 war takes place peacefully as ethnic territorialisation. The ethnic territorialisation space has its basis in the ethno-politics mono-ethnic parties.

Due to such movement at the BH social area, the forming of ethnic territorialization areas is completed. It takes place in the form of Republic of Srpska for the Serbs, then in the form of five cantons for Bosniaks: Tuzla, Una-Sana, Sarajevo, Zenica-Doboj and Bosnia-Podrinje. The ethnic territorialized space for Croatian people is Zapadna Hercegovina, Hercegbosanski and Posavina Canton.

Multi-ethnic structure of the population has been preserved place in the city of Mostar, Brčko District and municipalities: Jajce, Bosanski Petrovac, Vukosavlje, Lake, Donji Žabar, Gornji Vakuf, Pelagićevo, Žepče and Busovača.

Keywords: *Bosnia and Herzegovina, the Federation of Bosnia and Herzegovina, the Republic of Srpska, Brčko District, Bosnia and Herzegovina municipalities, Census 1991, Census 2013, ethnic homogenization, ethnic territorialisation, FBiH cantons, political parties, the ethnic structure of municipalities, territorial organization of municipalities, inter-entity demarcation line, Dayton peace Agreement, European Union*

1) Istorijski kontekst političke pluralizacije bosanskohercegovačkog društva 1990. godine

Slom socijalizma u Evropi i svijetu uticao je na produblјivanje krize jugoslavenske socijalističke federacije. Pad Berlinskog zida 1989. godine označio je početak sloma socijalističkog društvenog poretka u Sovjetskom savezu, Češkoj, Poljskoj, Mađarskoj, Bugarskoj, Rumuniji, Jugoslaviji i Albaniji.

Politička pluralizacija u republikama jugoslavenske socijalističke federacije započela je tokom 1989. godine i odvijala se različitom dinamikom. Slovenija i Hrvatska su svoju političku pluralizaciju započele 1989. godine i završile 1990. godine. Provele su višestranačke izbore i organizovale referendume o nezavisnosti i suverenom statusu.¹

Politička pluralizacija bosanskohercegovačkog društva uslijedila je sa zakašnjenjem u odnosu na Sloveniju i Hrvatsku. Riječ je o tome da je formiranje višestranačke strukture započelo u maju 1990. godine. Tako je Stranka demokratske akcije formirana u maju, a Srpska demokratska stranka u julu 1990. godine. Tokom avgusta 1990. godina formirana je Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine. Ove stranke javljaju se kao novi politički subjekti.² Osnovu za članstvo imaju isključivo pripadnici jednog naroda. Stranka demokratske akcije je okupljala bošnjačko (tada muslimansko) stanovništvo. Srpska demokratska stranka je okupljala srpsko stanovništvo, a Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine hrvatsko stanovništvo. Na taj način u Bosni i Hercegovini su formirane etničke stranke. Tokom izborne kampanje, od septembra do novembra 1990. godine, ove tri etničke stranke su imale saradnju i zajednički nastup u javnosti. Njihova izborna kampanja je vođena sa ciljem da se sruši vlast socijalističkog jednopartijskog poretka.³ Istovremeno su zagovarale više nacionalnih i vjerskih sloboda u odnosu na period socijalizma. U izbornoj

---

¹ Slovenija je provela referendum o nezavisnosti u decembru 1990. godine. Hrvatska je referendum o nezavisnosti provela u maju 1991. godine. Makedonija je referendum o nezavisnosti provela u septembru 1991. godine. Bosna i Hercegovina je u Parlamentu Bosne i Hercegovine usvojila rezoluciju o nezavisnosti 14. oktobra 1991. godine. Vidi šire: Begić, Kasim I. (1997) Bosna i Hercegovina od Vanceove misije do Daytonskog mirovnog sporazuma, Bosanska knjiga, Sarajevo, str. 33.

² Riječ je o strankama koje svoje članstvo imaju samo iz jednog naroda, zapravo hrvatskog, srpskog i bošnjačkog naroda. One su se pojavile kao potpuno nove stranke. Vidi šire: Razvoj političkog pluralizma u Sloveniji i Bosni i Hercegovini, urednici: Danica Fink Hafner i Mirko Pejanović, Promocult, Sarajevo/Ljubljana, 2006, str. 47–48.

³ Ibid., str. 50.

kampanji nije bilo zagovaranja političkih ideja o promjeni unutrašnje teritorijalne organizacije opština u Bosni i Hercegovini.

Prvi višestranački izbori održani su 19. novembra 1990. godine. Nadmoćnu izbornu pobjedu osvojile su tri etničke stranke: Stranka demokratske akcije, Srpska demokratska stranka i Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine. One su zajedno osvojile 84% mjesta u Skupštini Republike Bosne i Hercegovine.⁴ Opozicione, multietničke stranke osvojile su 16% poslaničkih mandata u Skupštini Republike Bosne i Hercegovine.

Nova višestranačka vlast formirana je u decembru 1990. godine. Tri vladajuće stranke, SDA, HDZBiH i SDS, saglasile su se da obrazuju višestranačku vladu i to na principu partnerstva, što znači podjelu resora vlasti po kvantitativnom ključu: pet za SDA, četiri za SDS i tri za HDZ.⁵ Izostalo je formiranje parlamentarne većine na demokratskom standardu prema kome se za formiranje većine uspostavlja politički program i koalicioni sporazum na temelju tog programa.

Budući da je zaobiđen univerzalni demokratski standard u formiranju parlamentarne većine, vrlo brzo su, tokom vršenja vlasti u 1991. godini, nastala politička neslaganja u donošenju zakona u Parlamentu Bosne i Hercegovine. Ta neslaganja su kulminirala u parlamentarnom odlučivanju o državnompravnom statusu Republike Bosne i Hercegovine u procesu disolucije Socijalističke federativne republike Jugoslavije. Među stranački sukob doveo je do političke diferencijacije i svrstavanja stranaka oko dvije opcije.

---

⁴ Nacionalna pripadnost je postala istovremeno i političko opredjeljenje. Srbi su glasali za Srpsku demokratsku stranku, Hrvati za Hrvatsku demokratsku zajednicu Bosne i Hercegovine i Bošnjaci (tada Muslimani) za Stranku demokratske akcije. Stranka demokratske akcije je dobila 35,85% poslaničkih mjesta u Parlamentu Bosne i Hercegovine. Srpska demokratska stranka je dobila 30%, a Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine 18,35%. Vidi: Razvoj političkog pluralizma u Sloveniji i Bosni i Hercegovini, urednici: Danica Fink Hafner i Mirko Pejanović, Promocult, Sarajevo/Ljubljana, 2006, str. 52.

⁵ Sva vlast i svi ključni položaji u vlasti podijeljeni su po usaglašenom ključu. Bosni i Hercegovini je obećana prosperitetna budućnost. Vidi šire: Muhamed Filipović (1997) Bosna i Hercegovina – najvažnije geografske, demografske, historijske, kulturne i političke činjenice, Compact, Sarajevo, str. 109.

Prvu opciju o suverenom i nezavisnom državopravnom statusu Republike Bosne i Hercegovine zagovarale su: Stranka demokratske akcije i Hrvatska demokratska zajednica. Ovu opciju je zagovaralo i pet opozicionih stranaka.⁶

Drugu opciju da Bosna i Hercegovina ne može biti suverena država zagovarala je Srpska demokratska stranka i njoj programski blizak Srpski pokret obnove.⁷ Parlament Bosne i Hercegovine je 25. januara 1992. godine donio odluku o raspisivanju referenduma građana za izjašnjavanje o suverenom i nezavisnom statusu države Bosne i Hercegovine. Referendum je održan 28. februara i 1. marta 1992. godine. Ukupno je 2 miliona građana ili 64% upisanih u birački spisak izašlo na referendum i sa 99% se izjasnilo da Bosna i Hercegovina dobije status suverene države.⁸ Nakon referenduma građana uslijedilo je međunarodno priznanje od Evropske unije 6. aprila 1992. godine i prijem u članstvo Organizacije ujedinjenih nacija 22. maja 1992. godine. Od tada Bosna i Hercegovina ima međunarodno-pravni subjektivitet i međunarodno priznanje istorijskih granica i teritorijalnog integriteta.

2) Optimalna teritorijalna organizacija opština u vremenu socijalističkog razvoja Bosne i Hercegovine

Tokom socijalističkog razvoja Bosne i Hercegovine, sve do 1963. godine, bilo je više transformacija teritorijalne organizacije opština. Nakon što su ukinuti srezovi – kao oblici širih teritorijalnih jedinica – 1965. godine, unutrašnja teritorijalna organizacija prostora Bosne i Hercegovine na lokalnom nivou utemeljena je sa 106 opština. U uspostavljanju opština primijenio se princip optimalne organizacije: odgovarajući teritorijalni obuhvat, određen broj stanovnika i prirodni resursi za ekonomski razvoj.

---

⁶ Riječ je o sljedećim opozicionim strankama: Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine, Savez reformskih snaga Bosne i Hercegovine, Muslimanska bošnjačka organizacija, Liberalna stranka i Demokratska stranka socijalista.

⁷ Srpska demokratska stranka u vrijeme izborne kampanje nije javno iznosila stanovište o državopravnom statusu Bosne i Hercegovine u procesu disolucije SFRJ. Tokom 1991. godine Srpska demokratska stranka je negirala mogućnost (podv. M. P.) da Bosna i Hercegovina bude nezavisna i suverena država. Vidi šire: Razvoj političkog pluralizma u Sloveniji i Bosni i Hercegovini, urednici: Danica Fink Hafner i Mirko Pejanović, Promocult, Sarajevo/Ljubljana, 2006, str. 50.

⁸ Begić, Kasim I. (1997) Bosna i Hercegovina od Vanceove misije do Daytonskog mirovnog sporazuma, Bosanska knjiga, Sarajevo, str. 78.

Svaka opština je imala gradski urbani centar, kao sjedište lokalnog razvoja i lokalne administracije.⁹

Do manjeg povećanja broja opština uslijedilo je u okviru projekta za pripremu i održavanje XIV Zimskih olimpijskih igara u Sarajevu 1984. godine. Uslijed potrebe za postojanjem cjeline za realizaciju projekta održavanja XIV Zimskih olimpijskih igara, izvršena je teritorijalna podjela opštine Novo Sarajevo na dvije opštine: Novo Sarajevo i Novi Grad. Također je izvršena teritorijalna podjela opštine Centar Sarajevo na: Centar i Stari Grad. Grad Sarajevo je teritorijalno proširen za još četiri opštine: Pale, Hadžići, Ilijaš i Trnovo.

Na osnovu interesa za razvoj neumskog područja, kao prostora na kome Bosna i Hercegovina izlazi na Jadransko more, potkraj 70-ih godina dvadesetog vijeka formirana je opština Neum. Na taj način je teritorijalna organizacija opština u Bosni i Hercegovini povećana sa 106 na 109 jedinica.

I upravo ovim brojem od 109 opština Bosna i Hercegovina je ušla u doba višepartijskog političkog ustrojstva. Zapravo, sve do početka rata u Bosni i Hercegovini, a to je april 1992. godine, Bosna i Hercegovina je imala teritorijalnu organizaciju opština oblikovanu tokom perioda socijalističkog razvoja, od 1945. do 1990.

U vremenu rata od 1992. do 1995. godine unutar prostora pod kontrolom vlasti Republike srpskog naroda formirane su dvije nove opštine: Milići i Srpska Kostajnica. Nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma naziv Srpska Kostajnica je izmijenjen u naziv Kostajnica.

Na politici razdvajanja srpskog naroda od bošnjačkog i hrvatskog naroda formiran je, na početku rata, grad: Srpsko Sarajevo i to na dijelu istočnog predratnog prostora grada Sarajeva. Unutar prostora grada Srpskog Sarajeva formirane su nove opštine: Srpska Ilidža, Srpsko Novo Sarajevo i Srpski Stari Grad.¹⁰

---

⁹ Postojale su znatne razlike u teritorijalnoj i demografskoj veličini opština. Tako, naprimjer, najveća opština po broju stanovnika bila je Banja Luka. Po broju stanovnika najmanje su bile: Ljubinje i Kalinovik. Po teritorijalnom obuhvatu najveće su bile opštine: Foča, Konjic i Duvno. Vidi šire: Pejanović, Mirko – Elmir Sadiković (2010) Lokalna i regionalna samouprava u Bosni i Hercegovini, TKD Šahinpašić, Sarajevo/Zagreb, str. 34.

¹⁰ Nazivi ovih opština i grada Srpsko Sarajevo izmijenjeni su nakon Dejtonskog mirovnog sporazuma, tako da su dobijeni novi nazivi: Istočna Ilidža, Istočno Novo Sarajevo, Istočni Stari Grad Sarajevo i grad Istočno Sarajevo. U teritorijalnu cjelinu grada Istočno Sarajevo uključene su i opštine: Pale, Sokolac i Trnovo.

Na prostoru pod kontrolom ratnog Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine formirana je tokom rata opština Bužim. Ona je formirana voljom deset mjesnih zajednica koje su gravitirale Bužimu kao centru tog područja.

3) Etnička struktura opština u Bosni i Hercegovini prema Popisu stanovništva iz 1991. godine

Popis stanovništva 1991. godine obavljen je u svih 109 opština Republike Bosne i Hercegovine. Prema Popisu iz 1991. godine, Bosna i Hercegovina je ukupno imala 4.377.033 stanovnika. Etničku strukturu stanovništva činilo je: 1.902.956 Bošnjaka (tada Muslimana) ili 43,40%; srpskog stanovništva je bilo 1.366.104 ili 31,2%, a hrvatskog stanovništva je bilo 760.852 ili 17,4%.

Uz pripadanje svojim nacionalnim identitetima: srpskom, hrvatskom i bošnjačkom, građani Bosne i Hercegovine su se opredijelili da budu popisani i kao Jugoslaveni i ostali. Skupina Jugoslavena je imala 242.682 ili 5,5%. Skupina ostalih je brojala 104.439 ili 2,5%.

Od 109 opština samo je 18 bilo sa dvotrećinskom većinom stanovništva jedne nacije na svom području. Dvotrećinsku većinu Srba imale su opštine: Čelinac, Ljubinje, Drvar, Glamoč, Grahovo, Šekovići, Srbac i Laktaši. Sa dvotrećinskom većinom hrvatskog stanovništva bile su opštine: Posušje, Ljubuški, Grude, Široki Brijeg (Lištica), Čitluk, Kreševo i Neum. Dvotrećinsku većinu bošnjačkog stanovništva na svojoj teritoriji imale su opštine: Stari Grad Sarajevo, Cazin i Velika Kladuša. Prema tome, osam opština je imalo dvotrećinsku većinu srpskog stanovništva, zatim, sedam opština dvotrećinsku većinu hrvatskog stanovništva i tri opštine dvotrećinsku većinu bošnjačkog stanovništva.¹¹

Ukupno je **91 opština**, prema Popisu stanovništva iz 1991. godine, **imala višenacionalnu strukturu**. Bile su izrazito multietničke zajednice. Najveći broj opština je imao na svom području **i bošnjačko i srpsko i hrvatsko stanovništvo**. **Takvih opština sa tronacionalnom strukturom bilo je 46**. To su: Centar Sarajevo (Bošnjaci 50,1%, Srbi 21,0%, Hrvati 6,8%, Jugoslaveni 16,4% i ostali 5,6%); Hadžići (Bošnjaci 63,6%, Srbi 26,3%,

---

¹¹ Vidi: Nacionalni sastav stanovništva – rezultati za Republiku po opštinama i naseljenim mjestima 1991. U: Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gazdinstava 1991, Državni zavod za statistiku Republike Bosne i Hercegovine, Statistički bilten 234, Sarajevo, decembar, 1993. godine, str. 12, 26, 32, 34, 45, 69, 74, 78, 81, 96, 100, 101, 104.

Hrvati 3,1%, Jugoslaveni 3,5% i ostali 3,5%); Ilidža (Bošnjaci 43,2%, Srbi 36,8%, Hrvati 10,2%, Jugoslaveni 7,6% i ostali 2,1%); Novi Grad Sarajevo (Bošnjaci 50,8%, Srbi 27,5%, Hrvati 6,5%, Jugoslaveni 11,4% i ostali 3,8%); Novo Sarajevo (Bošnjaci 35,7%, Srbi 34,6%, Hrvati 9,3%, Jugoslaveni 15,9% i ostali 4,6%); Ilijaš (Bošnjaci 42,0%, Srbi 45,0%, Hrvati 6,9%, Jugoslaveni 4,6% i ostali 1,5%); Stari Grad Sarajevo (Bošnjaci 77,7%, Srbi 10,1%, Hrvati 2,2%, Jugoslaveni 6,6% i ostali 3,3%); Vogošća (Bošnjaci 50,7%, Srbi 35,8%, Hrvati 4,3%, Jugoslaveni 7,0% i ostali 2,2%); Banovići (Bošnjaci 72,1%, Srbi 17,0%, Hrvati 2,1%, Jugoslaveni 7,3% i ostali 1,6%); Banja Luka (Bošnjaci 14,6%, Srbi 54,6%, Hrvati 14,8%, Jugoslaveni 12,1% i ostali 3,9%); Bihać (Bošnjaci 66,1%, Srbi 17,9%, Hrvati 7,9%, Jugoslaveni 6,2% i ostali 1,9%); Bosanska Gradiška (Bošnjaci 26,4%, Srbi 59,6%, Hrvati 5,7%, Jugoslaveni 5,5% i ostali 2,7%); Bosanski Brod (Bošnjaci 12,0%, Srbi 33,4%, Hrvati 41,0%, Jugoslaveni 10,7% i ostali 2,9%); Bosanski Šamac (Bošnjaci 6,8%, Srbi 41,3%, Hrvati 44,7%, Jugoslaveni 5,3% i ostali 1,9%); Brčko (Bošnjaci 44,1%, Srbi 20,7%, Hrvati 25,4%, Jugoslaveni 6,5% i ostali 3,3%); Breza (Bošnjaci 75,5%, Srbi 12,3%, Hrvati 4,9%, Jugoslaveni 5,8% i ostali 1,5%); Bugojno (Bošnjaci 42,0%, Srbi 18,5%, Hrvati 34,2%, Jugoslaveni 3,3% i ostali 2,0%); Čapljina (Bošnjaci 27,5%, Srbi 13,5%, Hrvati 53,7%, Jugoslaveni 3,8% i ostali 1,6%); Derвента (Bošnjaci 12,5%, Srbi 40,6%, Hrvati 38,9%, Jugoslaveni 5,9% i ostali 2,1%); Livno (Bošnjaci 14,3%, Srbi 9,6%, Hrvati 72,2%, Jugoslaveni 2,8% i ostali 1,1%); Lukavac (Bošnjaci 66,7%, Srbi 21,3%, Hrvati 3,8%, Jugoslaveni 6,0% i ostali 2,2%); Maglaj (Bošnjaci 45,1%, Srbi 30,7%, Hrvati 19,3%, Jugoslaveni 3,5% i ostali 1,5%); Modriča (Bošnjaci 29,1%, Srbi 35,2%, Hrvati 27,5%, Jugoslaveni 5,2% i ostali 2,9%); Mostar (Bošnjaci 34,6%, Srbi 18,8%, Hrvati 34,0%, Jugoslaveni 10,1% i ostali 2,5%); Mrkonjić-Grad (Bošnjaci 11,9%, Srbi 76,9%, Hrvati 7,8%, Jugoslaveni 2,2% i ostali 1,2%); Odžak (Bošnjaci 20,7%, Srbi 18,9%, Hrvati 54,4%, Jugoslaveni 3,8% i ostali 2,3%); Orašje (Bošnjaci 6,7%, Srbi 14,9%, Hrvati 75,1%, Jugoslaveni 2,2% i ostali 1,1%); Prijedor (Bošnjaci 43,9%, Srbi 42,3%, Hrvati 5,6%, Jugoslaveni 5,7% i ostali 2,5%); Prnjavor (Bošnjaci 15,2%, Srbi 71,2%, Hrvati 3,7%, Jugoslaveni 3,7% i ostali 6,2%); Novi Travnik (Bošnjaci 37,9%, Srbi 13,3%, Hrvati 39,6%, Jugoslaveni 6,9% i ostali 2,3%); Sanski Most (Bošnjaci 46,7%, Srbi 42,1%, Hrvati 7,2%, Jugoslaveni 2,1% i ostali 2,1%); Skender-Vakuf (Bošnjaci 5,5%, Srbi 68,3%, Hrvati 24,6%, Jugoslaveni 0,9% i ostali 0,7%); Srebrenik (Bošnjaci 74,6%, Srbi 13,0%, Hrvati 6,7%, Jugoslaveni 2,9% i ostali 2,7%); Stolac (Bošnjaci 43,4%, Srbi 21,0%, Hrvati 33,1%, Jugoslaveni 1,6% i ostali 0,9%); Teslić (Bošnjaci 21,4%, Srbi 55,1%, Hrvati 15,9%, Jugoslaveni 5,8% i ostali 1,8%); Tešanj (Bošnjaci 72,1%, Srbi 6,3%, Hrvati 18,4%, Jugoslaveni 2,2% i ostali 1,0%); Travnik (Bošnjaci 45,0%, Srbi 11,0%, Hrvati 36,9%,

Jugoslaveni 5,3% i ostali 1,8%); Trebinje (Bošnjaci 18,0%, Srbi 68,9%, Hrvati 4,0%, Jugoslaveni 5,3% i ostali 3,8%); Tuzla (Bošnjaci 47,6%, Srbi 15,4%, Hrvati 15,5%, Jugoslaveni 16,7% i ostali 4,8%); Vareš (Bošnjaci 30,2%, Srbi 16,4%, Hrvati 40,6%, Jugoslaveni 9,3% i ostali 3,4%); Visoko (Bošnjaci 74,5%, Srbi 16,2%, Hrvati 4,1%, Jugoslaveni 3,2% i ostali 2,1%); Vitez (Bošnjaci 41,3%, Srbi 5,4%, Hrvati 45,5%, Jugoslaveni 4,9% i ostali 2,8%); Zavidovići (Bošnjaci 59,8%, Srbi 20,4%, Hrvati 13,3%, Jugoslaveni 4,8% i ostali 1,8%); Zenica (Bošnjaci 55,2%, Srbi 15,4%, Hrvati 15,5%, Jugoslaveni 10,8% i ostali 3,1%); Žepče (Bošnjaci 47,1%, Srbi 9,9%, Hrvati 39,6%, Jugoslaveni 2,4% i ostali 1,0%); Živinice (Bošnjaci 80,3%, Srbi 6,4%, Hrvati 7,3%, Jugoslaveni 3,9% i ostali 2,1%).¹²

Ukupno **46 opština** je u etničkoj strukturi stanovništva na svom **području imalo i bošnjačko i srpsko i hrvatsko stanovništvo**. Sa približno istim brojem bilo je učešće bošnjačkog, srpskog i hrvatskog stanovništva u opštinama: Doboj, Modriča, Brčko, Bosanski Brod, Bugojno, Bosanski Šamac, Vogošća, Ilidža, Novi Grad Sarajevo, Novo Sarajevo, Derвента, Jajce, Travnik, Gradačac, Kakanj, Konjic.¹³ U gradu Mostaru je bio približan broj hrvatskog stanovništva (43.037) i bošnjačkog stanovništva (43.856), srpskog stanovništva je bilo 23.846, Jugoslavena je bilo 12.768. Tuzla je imala 62.669 Bošnjaka, Srba 20.271 i Hrvata 20.398, Jugoslavena je bilo 21.995. Banja Luka je imala 106.826 srpskog stanovništva i 28.558 bošnjačkog stanovništva, te 29.026 hrvatskog stanovništva, Jugoslavena je bilo 23.650.¹⁴

Sarajevo je bilo grad sa 10 opština. Imao je ukupno 527.049 stanovnika. Od toga je 259.470 bilo bošnjačko stanovništvo. Srpskog stanovništva je bilo 157.143, a hrvatskog 34.873. Jugoslavena je bilo 56.470, a ostalih 19.093.¹⁵

Među opštinama koje su imale pretežno dvonacionalnu strukturu na svom području bile su: Pale (Bošnjaci i Srbi); Trnovo (Bošnjaci i Srbi); Banovići (Bošnjaci i Srbi); Bijeljina (Bošnjaci i Srbi); Bileća (Bošnjaci i Srbi); Bosanska Dubica (Bošnjaci i Srbi); Bosanska Krupa (Bošnjaci i Srbi); Bosanski Novi (Bošnjaci i Srbi); Bosanski Petrovac (Bošnjaci i Srbi); Bratunac (Bošnjaci i Srbi); Busovača (Bošnjaci i Hrvati); Čajniče (Bošnjaci i Srbi); Donji Vakuf (Bošnjaci i Srbi); Foča (Bošnjaci i Srbi); Fojnica (Bošnjaci i Hrvati); Gacko (Bošnjaci i Srbi); Goražde (Bošnjaci i Srbi);

---

¹² Ibid., str. 7, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 20, 23, 25, 27, 29, 34, 35, 70, 72, 75, 76, 77, 80, 81, 82, 84, 86, 92, 93, 98, 99, 102, 103, 104, 107, 111, 113, 116, 121, 124, 125, 128.

¹³ Ibid., str. 8, 10, 13, 23, 25, 29, 35, 37, 51, 54, 55, 63, 76, 104,

¹⁴ Ibid., str. 14, 76, 111.

¹⁵ Ibid., str. 7.

Gornji Vakuf (Bošnjaci i Hrvati); Gračanica (Bošnjaci i Srbi); Han-Pijesak (Bošnjaci i Srbi); Jablanica (Bošnjaci i Hrvati); Kalesija (Bošnjaci i Srbi); Kalinovik (Bošnjaci i Srbi); Kiseljak (Hrvati i Bošnjaci); Kladanj (Bošnjaci i Srbi); Ključ (Srbi i Bošnjaci); Kupres (Srbi i Hrvati); Lopare (Srbi i Bošnjaci); Nevesinje (Srbi i Bošnjaci); Olovo (Bošnjaci i Srbi); Prozor (Hrvati i Bošnjaci); Rogatica (Bošnjaci i Srbi); Rudo (Bošnjaci i Srbi); Sokolac (Srbi i Bošnjaci); Srebrenica (Bošnjaci i Srbi); Šipovo (Srbi i Bošnjaci); Tomislav-Grad (Hrvati i Bošnjaci); Ugljevik (Srbi i Bošnjaci); Višegrad (Bošnjaci i Srbi); Vlasenica (Bošnjaci i Srbi); Zvornik (Bošnjaci i Srbi).¹⁶

Bošnjaci i Srbi čine skoro približno učešće u **višenacionalnoj strukturi 30 opština**. Te opštine su pretežno na prostoru istočne Bosne, istočne Hercegovine i Bosanske krajine. Osim Bijeljine, u svim opštinama u istočnoj Bosni Bošnjaci su imali relativnu većinu u odnosu na Srbe.

U pet opština dvonacionalnu etničku strukturu čine Bošnjaci i Hrvati, a u jednoj Hrvati i Srbi (Kupres).

Prema Popisu stanovništva iz 1991. godine, bošnjački, srpski i hrvatski narod je živio **izmiješano u 91 opštini od 109 opština**. Brojnost srpskog, hrvatskog i bošnjačkog stanovništva u svakoj opštini pojedinačno iskazivala se različito: kao narod sa apsolutnom većinom i kao narod sa relativnom većinom.

Bošnjaci su bili u apsolutnoj većini u rasponu od 50,6% u opštini Tuzla, do 91% u opštini Velika Kladuša. Apsolutna većina Bošnjaka bila je u 35 opština. Riječ je o ovim opštinama: Banovići (72,4%), Bihać (66,6%), Bosanska Krupa (74,5%), Bratunac (64,2%), Breza (75,6%), Cazin (97,6%), Donji Vakuf (55,3%), Foča (51,6%), Gornji Vakuf (56,1%), Gračanica (72,2%), Gradačac (60,2%), Goražde (70,2%), Hadžići (63,5%), Jablanica (72,1%), Kakanj (54,5%), Kalesija (79,5%), Kladanj (73,3%), Konjic (54,5%), Lukavac (66,7%), Olovo (78,0%), Rogatica (64,4%), grad Sarajevo (50,1%), Srebrenica (72,9%), Srebrenik (78,0%), Tešanj (72,2%), Trnovo (68,9%), Tuzla (50,6%), Velika Kladuša (91,8%), Visoko (74,5%), Višegrad (62,8%), Vlasenica (55,3%), Zavidovići (60,1%), Zenica (55,2%), Zvornik (59,4%), Živinice (50,6%).¹⁷

---

¹⁶ Ibid., str. 10, 12, 14, 16, 18, 19, 22, 23, 24, 26, 31, 33, 38, 40, 42, 43, 46, 49, 51, 52, 53, 57, 58, 59, 61, 62, 68, 72, 79, 80, 85, 87, 90, 94, 97, 101, 106, 112, 118, 122, 127.

¹⁷ Vidi: Filipović, Muhamed (1997) Bosna i Hercegovina – najvažnije geografske, demografske, historijske, kulturne i političke činjenice, Compact, Sarajevo, str. 38.

Relativnu većinu Bošnjaci su imali u 12 opština: Brčko (44,4%), Bugojno (42,1%), Doboj (40,2%), Fojnica (49,4%), Jajce (38,3%), Maglaj (45,4%), Mostar (34,8%), Prijedor (44,0%), Sanski Most (47,0%), Stolac (44,5%), Travnik (45,3%), Žepče (47,2%).¹⁸

U apsolutnoj većini **srpsko stanovništvo je bilo u 31 opštini** i to: Banja Luka (54,8%), Bijeljina (59,4%), Bileća (80,3%), Bosanska Dubica (69,1%), Bosansko Grahovo (95,5%), Bosanski Petrovac (75,2%), Bosanska Gradiška (59,9%), Bosanski Novi (60,4%), Čajniče (52,9%), Čelinac (88,9%), Drvar (97,3%), Gacko (62,4%), Glamoč (79,3%), Han-Pijesak (58,3%), Kalinovik (60,6%), Laktaši (81,7%), Lopare (55,5%), Ljubinja (89,9%), Mrkonjić-Grad (77,3%), Nevesinje (74,5%), Pale (69,1%), Prnjavor (71,6%), Rudo (70,85%), Skender-Vakuf (68,45%), Sokolac (68,6%), Srbac (89,1%), Šekovići (94,3%), Šipovo (79,2%), Teslić (55,1%), Trebinje (69,3%), Ugljevik (56,2%).¹⁹

Relativnu većinu Srbi su **činili u 6 opština**: Derвента (40,8%), Ilijaš (45,1%), Ključ (49,5%), Kotor-Varoš (38,1%), Kupres (49,0%), Modriča (35,5%).²⁰

Hrvati su apsolutnu većinu imali u **14 opština**: Čapljina (53,9%), Čitluk (98,9%), Grude (99,8%), Kiseljak (51,7%), Kreševo (70,7%), Lištica – Široki Brijeg (99,2%), Livno (72%), Ljubuški (92,6%), Neum (87,6%), Odžak (54,2%), Orašje (75,3%), Posušje (99,5%), Prozor (62,3%), Duvno – Tomislav-Grad (86,5%).²¹

Hrvatsko stanovništvo relativnu većinu je imalo u **šest opština**: Bosanski Brod (41,0%), Bosanski Šamac (44,7%), Busovača (48,1%), Novi Travnik (39,6%), Vareš (40,6%), Vitez (45,7%).²²

Posmatrano u cjelini, Bošnjaci žive u 40 opština sa apsolutnom i 12 sa relativnom većinom (ukupno 52 opštine). Te opštine čine više od 50% ukupnog stanovništva Bosne i Hercegovine.²³ Istovremeno je riječ o području Bosne i Hercegovine koje je najrazvijenije i najviše naseljeno. Bošnjaci su istovremeno **najviše rasprostranjeni** i žive zajedno sa Srbima i Hrvatima, osim zapadnohercegovačkih opština.

---

¹⁸ Ibid., str. 39.

¹⁹ Ibid., str. 40.

²⁰ Ibid., str. 41.

²¹ Ibid., str. 41.

²² Ibid., str. 42.

²³ Ibid., str. 42.

Srbi imaju apsolutnu većinu u **31 opštini**, a relativnu u **šest opština (ukupno 37 opština)**. Teritorij na kome žive Srbi pokriva **veliki dio nerazvijenih i rijetko naseljenih područja** Bosne i Hercegovine. Srbi su rasprostranjeni na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine, osim na prostoru zapadne Hercegovine, Velike Kladuše i Cazina.

Hrvatsko stanovništvo ima apsolutnu većinu u 14, a relativnu u šest opština (**ukupno 20 opština**). **Hrvatsko stanovništvo je i najmanje rasprostranjeno na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine**. Riječ je o tome da je hrvatsko stanovništvo rasprostranjeno u zapadnoj Hercegovini, zapadnoj Bosni, Posavini, banjalučkom i tuzlanskom području, te na području centralne Bosne u opštinama: Kiseljak, grad Sarajevo, Busovača, Kreševo, Vitez, Travnik, Novi Travnik, Kakanj, Zenica, Jajce, Bugojno, Gornji Vakuf.²⁴

4) Uticaj nasilnog progona stanovništva i etničkog čišćenja tokom rata 1992–1995. godine na promjenu predratne etničke strukture opština u Bosni i Hercegovini

Jedan od strateških ciljeva šesnaeste Skupštine srpskog naroda, održane 12. maja 1992. godine u Banjoj Luci, bilo je razdvajanje srpskog naroda od druga dva naroda: bošnjačkog i hrvatskog i to u državnom smislu.²⁵ Taj cilj je bio u **funkciji etničkog zaokruživanja teritorije srpskog naroda u Bosni i Hercegovini**. Ostvarivanje ovog cilja izvedeno je nasilnim progonom bošnjačkog i hrvatskog civilnog stanovništva iz njihovih naselja i gradova u kojima su živjeli do početka rata, 1992. godine. Masovan nasilni progon nesrpskog stanovništva izveden je na području gradova: Banja Luka, Brčko, Zvornik, Bijeljina, Doboj, Foča, Trebinje, Višegrad, Rogatica, Rudo, Sanski Most, Ključ, Prijedor, Bosanska Gradiška. Sa područja Bosanske krajine, Posavine i istočne Bosne nasilno je prognano nesrpsko stanovništvo. Na taj način je izvedeno etničko čišćenje prostora koji je zaokruživan kao etnički čist prostor za srpski narod.²⁶ To je dovelo do radikalne promjene

---

²⁴ Ibid., str. 43.

²⁵ Prema izlaganju Radovana Karadžića: „**Prvi strateški cilj je razdvajanje od druge dvije nacionalne zajednice, državno razdvajanje.**“ Vidi šire: Donia, Robert (2012) Iz Skupštine Republike Srpske 1991–1996, University press – izdanja Magistrat i Fondacija istina, pravda, pomirenje, Sarajevo – Tuzla, str. 52.

²⁶ Republika srpskog naroda, nastala na nasilnom progonu i etničkom čišćenju nesrpskog naroda, postat će jedan od dva entiteta u unutrašnjem ustavno-političkom ustrojstvu države Bosne i Hercegovine, prema Dejtonskom mirovnom sporazumu iz 1995. godine.

etničke strukture opština u Bosni i Hercegovini uslijed provođenja politike etničkog čišćenja nesrpskog stanovništva od ratne Karadžićeve Srpske demokratske stranke.

Zbog opsade i granatiranja gradova od Vojske Republike Srpske mijenjala se etnička struktura većeg broja gradskih naselja još u vremenu rata. To se posebno ispoljilo na primjeru grada Sarajeva. Više hiljada građana je tokom rata napustilo grad Sarajevo zbog nepodnošljivih uslova života u opsjednutom gradu. Osim opasnosti od svakodnevnog granatiranja grada, nije bilo hrane, vode, električne energije. Grad Sarajevo je tokom opsade i rata ostao bez znatnog dijela svog stanovništva i iz reda srpskog i iz reda hrvatskog i iz reda bošnjačkog naroda. Riječ je o obrazovanoj gradskoj populaciji koja je iz Sarajeva otišla u evropske države i Kanadu, SAD i Australiju. Znan dio srpskog i hrvatskog stanovništva napustio je gradove pod kontrolom Armije Republike Bosne i Hercegovine, zbog ratnih dejstava i teških uslova života u ratu. Riječ je o gradovima: Bihać, Jajce, Bugojno, Travnik, Zenica, Kakanj, Konjic, Lukavac, Živinice, Zavidovići, Kladanj, Gradačac, Srebrenik, Gračanica, Maglaj, Kalesija, Banovići.

Istovremeno, znatan dio bošnjačkog i srpskog stanovništva nasilno je raseljen u vrijeme bošnjačko-hrvatskog vojnog sukoba (1993–1994) sa prostora pod kontrolom Hrvatskog vijeća odbrane. U vrijeme bošnjačko-hrvatskog sukoba Bošnjaci i Srbi su nasilno raseljeni sa prostora Hercegovine i zapadne Bosne. Također je zbog vojnih dejstava znatan broj hrvatskog stanovništva raseljen sa prostora centralne Bosne, a najviše iz gradova: Travnik, Novi Travnik, Busovača, Fojnica, Vitez, Kakanj, Bugojno i Zenica.

Zbog nasilnog progona i ratnih uslova u velikoj mjeri je promijenjena predratna etnička struktura opština i gradova u Bosni i Hercegovini.

Povratak izbjeglica i raseljenog stanovništva u postdejtonskom vremenu u njihova predratna mjesta življenja nije se ostvario u značajnom broju.²⁷ **Zbog toga je nasilna etnička homogenizacija i etnička teritorijalizacija u ratu dovela do velike promjene etničke strukture stanovništva u opštinama Bosne i Hercegovine.**

---

²⁷ Na prostor Republike Srpske vratilo se 10.000 stanovnika hrvatske nacionalnosti, a bošnjačkog naroda 170.000. Povratak srpskog stanovništva na prostor Federacije Bosne i Hercegovine ostvaren je samo u opštinama Bosanski Petrovac, Glamoč, Grahovo, Drvar te grad Mostar. U drugim dijelovima Federacije Bosne i Hercegovine zabilježen je zanemariv povratak srpskog stanovništva. Vidi šire u: Pejanović, Mirko (2005) Politički razvitak Bosne i Hercegovine u postdejtonskom periodu, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 68.

Naspram višetničke strukture većine opština²⁸ iz predratnog vremena u Bosni i Hercegovini došlo je do takvih promjena da su na dijelovima teritorije Bosne i Hercegovine formirane dominantne etničke većine. U pitanju je prostor Republike Srpske, zapadne Hercegovine, zapadne Bosne, kao i prostor Tuzlanskog, Sarajevskog, Unsko-sanskog, Zeničko-dobojskog i Bosansko-podrinjskog kantona. Na tim prostorima su opštine izgubile svoju predratnu multietničku strukturu. Postale su opštine u kojima živi dvotrećinska ili apsolutna većina samo jednog naroda, bilo srpskog, bilo hrvatskog, bilo bošnjačkog.

Tako su nastale etničke većine Srba u opštinama na području Republike Srpske, zatim etnička većina Bošnjaka u opštinama na prostoru Federacije i to opštinama u kantonima: Sarajevskom, Tuzlanskom, Zeničko-dobojskom, Unsko-sanskom i Bosansko-podrinjskom. Opštine sa većinom hrvatskog stanovništva nalaze se na prostoru Zapadnohercegovačkog, Hercegbosanskog i Posavskog kantona. Etnički mješovite opštine ostale su na prostoru dva kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine: Hercegovačko-neretvanski i Srednjobosanski kanton. Grad Mostar i grad Brčko zadržali su predratnu multietničku strukturu.

5) Etnička struktura opština u Bosni i Hercegovini prema Popisu stanovništva iz 2013. godine

Popis stanovništva²⁹ zbog rata (1992–1995) i postratne obnove proveden je 2013. godine. Od Popisa iz 1991. godine proteklo je 22 godine. U pripremi i provođenju Popisa 2013. godine primijenjene su preporuke Ekonomskog povjerenstva UN-a za Evropu, Statističkog ureda Evropske unije i Uredbe br. 763/2008 Evropskog parlamenta i Vijeća Evropske unije, kao i Uredbe 1201/2009 koja implementira Uredbu 763/2008 Evropskog parlamenta i Vijeća Evropske unije o popisima stanovništva i stavova u pogledu tehničkih specifikacija, obilježja i njihova raščlanjivanja.³⁰

---

²⁸ U predratnom vremenu 91 opština od 109 opština imalo je višetničku strukturu sa relativnom većinom jednog naroda ili sa približnim učešćem Bošnjaka, Srba i Hrvata.

²⁹ Popis je proveden od 1. 10. do 15. 10. 2013. godine na temelju Zakona o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini 2013. godine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br.: 10/12 i 18/13).

³⁰ Vidi: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini, 2013. – rezultati popisa, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Sarajevo, juni, 2016, str. 3.

Stanovništvo, prema etničkoj/nacionalnoj pripadnosti, iskazano je u tabelama za nivo Bosne i Hercegovine, entiteta i Distrikta Brčko. Istovremeno je stanovništvo, prema etničkoj pripadnosti, iskazano u tabelama na nivou kantona i na nivou opština.

Prema Popisu stanovništva iz 2013. godine, ukupan broj stanovnika Bosne i Hercegovine je 3.531.159. Nacionalnu strukturu Bosne i Hercegovine čine: Bošnjaci: 1.769.592 (ili 50,11%); Hrvati: 544.780 (ili 15,43%); Srbi: 1.086.733 (ili 30,78%). Ostali u strukturi stanovništva Bosne i Hercegovine čine: 96.539. Bez nacionalnog izjašnjavanja bilo je: 27.055 stanovnika, a bez odgovora je bilo 6.460 stanovnika.³¹ Popis stanovništva iz 2013. godine je pokazao da Bosna i Hercegovina u odnosu na Popis stanovništva iz 1991. godine ima skoro jedan milion stanovnika manje.³² Promijenjen je postotak učešća Srba, Hrvata i Bošnjaka u ukupnom stanovništvu Bosne i Hercegovine 2013. u odnosu na 1991. godinu. Bošnjaci su sa 43,71% izašli na 50,11% ukupnog stanovništva. Hrvati su sa 17,3% spali na 15,43%, a Srbi su smanjili učešće u ukupnom stanovništvu sa 31,3% na 30,78%.

Federacija Bosne i Hercegovine, prema Popisu stanovništva iz 2013. godine, ima ukupno 2.219.220 stanovnika. U strukturi stanovništva Federacije Bosne i Hercegovine Bošnjaci čine: 1.562.372 (ili 70,40%). Hrvata u Federaciji Bosne i Hercegovine ima: 497.883 (ili 22,44%), a Srba: 56.550 (ili 2,55%). Bez izjašnjavanja je ostalo: 18.344. U skupini ostalih je 79.838 stanovnika.³³

Republika Srpska ima ukupno 1.282.423 stanovnika. U strukturi stanovništva Republike Srpske Bošnjaci čine: 171.839 (ili 13,99%), Hrvata je 29.643 (ili 2,41%). Srba u Republici Srpskoj ima 1.001.299 (ili 81,51%). Nacionalno se nije izjasnilo 8.189. Pripadnika ostalih ima: 15.324.³⁴ Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine ima ukupno: 83.516, u čemu Bošnjaka ima: 35.381 (ili 42,36%), zatim Hrvata: 17.252 (ili 20,66%) i Srba: 28.884 (ili 34,58%). Pripadnika ostalih ima: 1.377 (ili 1,65%).³⁵

Etnička struktura stanovništva u kantonima Federacije Bosne i Hercegovine je različita.

---

³¹ Ibid., str. 54.

³² Riječ je o tome da je Bosna i Hercegovina, prema Popisu stanovništva iz 1991. godine, imala 4.377.033 stanovnika, što je za 846.874 stanovnika manje prema Popisu iz 2013. godine, jer 2013. godine u Bosni i Hercegovini živi: 3.531.159 stanovnika.

³³ Vidi: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini, 2013. – rezultati popisa, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Sarajevo, juni, 2016.

³⁴ Ibid., str. 54.

³⁵ Ibid.

Unsko-sanski kanton ukupno ima 273.261 stanovnika.³⁶ Etničku strukturu stanovništva u ovom kantonu čine: **246.012 ili 90,0% Bošnjaci**, zatim **5.073 ili 1,9% Hrvati** i 8.452 ili 3,1% Srbi. Skupinu ostalih čine: 11.539 ili 4,2% stanovnika. Ovaj kanton je većinski jednonacionalan.

Posavski kanton ukupno ima 43.453 stanovnika. Hrvati čine najbrojniju skupinu: **33.600 ili 77,3%**, Srba ima 831 ili 1,9% stanovnika. Skupina ostalih je 459 ili 1,1%.³⁷

Tuzlanski kanton je najmnogoljudniji od deset kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine. Ima ukupno **445.028 stanovnika**. Najbrojnije učešće ima bošnjačko stanovništvo: **392.356 ili 88,2%**. Hrvata u Tuzlanskom kantonu ima **23.592 ili 5,3%**. Srba ima 7.058 ili 1,6%. Skupina ostalih ima 17.815 ili 4% stanovnika.³⁸

Zeničko-dobojski kanton ima najbrojniju etničku skupinu: Bošnjaka **299.452 ili 82,1%** od ukupnog stanovništva (364.433), Hrvata ima 43.819 ili 12%, Srba ima 5.543 ili 1,5%. Skupina ostalih broji 12.808 ili 3,5%.³⁹

Bosansko-podrinjski kanton u svom sastavu ima tri opštine: Goražde, Pale (Federacija Bosne i Hercegovine) i Foča (Federacija Bosne i Hercegovine). Ukupno ima 23.734 stanovnika. Bošnjaci su najbrojnija etnička skupina: **22.313 ili 94%**. Hrvati učestvuju sa 24 stanovnika ili 0,1%. **Srba ima 885 ili 3,7%**. Ostali učestvuju sa 426 ili 1,8% stanovnika.⁴⁰

Srednjobosanski kanton⁴¹ ukupno ima 254.686 stanovnika. Najbrojniju etničku skupinu čine Bošnjaci: **146.652 ili 57,6%**. Drugu po brojnosti skupinu čine Hrvati i to **97.629 ili 38,3%**. Srpsko stanovništvo je veoma mala skupina: **3.043 ili 1,2%**. Skupina ostalih ima 5.240 ili 2,1%. Skupina ostalih je brojnija od srpske etničke skupine.

Hercegovačko-neretvanski kanton⁴² ukupno ima 222.007 stanovnika. Najbrojniju etničku skupinu čine Hrvati: **118.297 ili 53%**. Bošnjaka ima **92.005 ili 41%**. Srba ima 6.432 ili 2,9%. Skupina ostalih ima 3.054 ili 1,4% stanovnika.

---

³⁶ Ibid., str. 55.

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid.

Zapadnohercegovački kanton⁴³ ima 94.898 stanovnika. **Hrvati čine dominantnu većinu: 93.725 ili 98,8%**. Bošnjaka ima 718 ili 0,8%, a Srba 101 ili 0,1%. Skupina ostalih ima 124 ili 0,1%.

Sarajevski kanton⁴⁴, poslije Tuzlanskog kantona, ima najviše stanovnika u Federaciji Bosne i Hercegovine. Zapravo, Sarajevski kanton ima 413.593 stanovnika. Bošnjaka ima: **346.575 ili 83%**. Hrvata ima **17.520 ili 4,2%**. Srba ima **13.300 ili 3,2%**. Skupina ostalih broji 28.075 ili 6,8% stanovnika.

Kanton 10, zapravo Hercegbosanski kanton⁴⁵, sa sjedištem u Livnu, ima ukupno 84.127 stanovnika. Većinsku skupinu čine Hrvati: 64.604 ili 76,8%. Srbi su po broju druga skupina sa **10.905 ili 13%**. Bošnjaka ima: **8.037 ili 9,6%**. Skupina ostalih je malobrojna: 298 ili 0,4%.

6) Radikalne promjene etničke strukture opština u Bosni i Hercegovini prema Popisu stanovništva iz 2013. godine

Promjena etničke strukture u opštinama Bosne i Hercegovine javlja se u radikalnom obliku. Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 2013. godine, većina opština u Federaciji Bosne i Hercegovine i većina opština u Republici Srpskoj imaju jednonacionalnu strukturu u rasponu od 80% do 98%.

6.1) Etnička struktura opština u Federaciji Bosne i Hercegovine

U entitetu Federacije Bosne i Hercegovine **od 80 opština** apsolutnu većinu, sa preko 90% bošnjačkog stanovništva, ima **27 opština**. Riječ je o sljedećim opštinama: Bosanska Krupa (92,3%), Bužim (99,3%), Cazin (95,9%), Ključ (96,3%), Sanski Most (92,5%), Banovići (93,9%), Doboju-Istok (95,9%), Gračanica (97,0%), Kalesija (97,5%), Kladanj (97,2%), Sapna (96,9%), Srebrenik (90,6%), Teočak (99,6%), Živinice (91,9%), Breza (92,8%), Olovo (95,3%), Visoko (91,9%), Zavidovići (91,0%), Foča (Federacija BiH) (91,2%), Goražde (94,2%), Donji Vakuf (95,6%), Hadžići (92,6%), Ilijaš (92,6%), Trnovo (91,6%) i Vogošća (92,0%).

---

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Ibid.

Apsolutnu većinu hrvatskog stanovništva, sa preko 90% na svom području u Federaciji Bosne i Hercegovine, ima **10 opština**. To su: **Tomislav-Grad (91,8%), Neum (97,6%), Grude (99,5%), Ljubuški (96,8%), Posušje (99,7%), Široki Brijeg (99,6%), Čitluk (98,7%), Usora (92,2%), Domaljevac-Šamac (97,1%) i Dobretići (99,8%)**. Na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine samo jedna opština, a to je Drvar, ima apsolutnu većinu srpskog stanovništva (91,2%). Prema tome, u Federaciji Bosne i Hercegovine ukupno 38 opština od 80 na svom području ima apsolutnu većinu jednog naroda.⁴⁶ **Skoro polovina od ukupnog broja opština u Federaciji Bosne i Hercegovine ima izvedenu etničku homogenizaciju, odnosno etničku teritorijalizaciju na svom području.**

Od 70% do 90% stanovništva jedne nacije živi u **21 opštini Federacije Bosne i Hercegovine**. Bošnjačko stanovništvo u rasponu od 70% do 90% živi u **13 opština** i to: Bihać (88,1%), Velika Kladuša (80,6%), Čelić (88,9%), Lukavac (86,6%), Tuzla (72,8%), Kakanj (86,4%), Maglaj (85,6%), Zenica (84,5%), Bugojno (78,3%), Ilidža (87,1%), Novi Grad (84,2%), Novo Sarajevo (74,3%), Stari Grad (88,7%). Sa apsolutnom većinom stanovništva u 27 opština i sa dvotrećinskom većinom u **13 opština bošnjačko stanovništvo ima etničku teritorijalizaciju u 40 od 80 opština**.⁴⁷

Hrvatsko stanovništvo u dvotrećinskoj većini, zapravo u postotku od 70% do 90%, živi u sedam opština. Riječ je o opštinama: Livno (85,8%), Kupres (Federacija BiH) (88,5%), Ravno (81,8%), Prozor (74,9%), Čapljina (78,5%), Kreševo (78,7%), Orašje (87,3%). Ukupno u **17 opština Federacije Bosne i Hercegovine živi hrvatsko stanovništvo**, bilo u apsolutnom broju ili dvotrećinskoj većini.

Srpsko stanovništvo na području Federacije Bosne i Hercegovine ima dvotrećinsku većinu sa 82,8% u opštini Grahovo.⁴⁸

Opštine na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine su, prema Popisu stanovništva iz 2013. godine, **etnički teritorijalizirane sa dominantnom većinom jednog naroda i to u 59 opština**. Samo **21 opština** na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine ima višenacionalni sastav. U pitanju su opštine: Bosanski Petrovac (43,4% Bošnjaci i 54,5% Srbi), Odžak (61,7% Hrvati, 33,0% Bošnjaci i 3,1% Srbi), Vareš (61,3% Bošnjaci i 31,7% Hrvati), Žepče (38,8% Bošnjaci, 51,8% Hrvati i 1,7% Srbi), Busovača (49,5% Hrvati,

---

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid.

48,5% Bošnjaci i 1,1% Srbi), Fojnica (61,3% Bošnjaci i 29,7% Hrvati), Gornji Vakuf – Uskoplje (57,3% Bošnjaci i 41,4% Hrvati), Jajce (48,7% Bošnjaci, 46,1% Hrvati i 1,8% Srbi), Novi Travnik (66,7% Bošnjaci, 46,7% Hrvati i 1,5% Srbi), Travnik (66,7% Bošnjaci, 28,2% Hrvati i 1,2% Srbi), Vitez (55,5% Hrvati, 40,7% Bošnjaci i 1,3% Srbi), Stolac (58,5% Hrvati, 38,2% Bošnjaci i 1,9% Srbi), Glamoč (43,5% Srbi, 32,4% Bošnjaci i 23,5% Hrvati), Kiseljak (57,1% Hrvati, 37,8% Bošnjaci i 2,0% Srbi).

Grad Mostar ima višenacionalnu strukturu. Hrvati i Bošnjaci su u približnom postotku: 48,4% Hrvati, 44,2% Bošnjaci i 4,2% Srbi.

Približno učešće u postotcima ima bošnjačko i hrvatsko stanovništvo u opštinama: Jajce, Busovača, Žepče, Gornji Vakuf – Uskoplje, Vitez, Odžak, Fojnica, Vareš, Glamoč, te grad Mostar.

6.2) Etnička struktura opština u Republici Srpskoj

U Republici Srpskoj 27 od 62 opštine ili više od jedne trećine ima apsolutnu većinu srpskog stanovništva sa postotkom od 90% i više. To su opštine: Bileća: 98,5% Srbi, Berkovići: 91,9% Srbi i 7,5% Bošnjaci, Čelinac: 95,7% Srbi i 2,9% Bošnjaci, Foča (Republika Srpska): 91,3% Srbi i 6,9% Bošnjaci, Gacko: 95% Srbi i 4,1% Bošnjaci, Istočna Ilidža: 93,2% Srbi i 4,4% Bošnjaci, Istočni Drvar: 98,7% Srbi, Istočno Novo Sarajevo: 96,3% Srbi, Istočni Stari Grad: 94,1% Srbi i 4,6% Bošnjaci, Kalinovik: 96,3% Srbi i 2,8% Bošnjaci, Kneževo: 94,8% Srbi i 4,4% Bošnjaci, Krupa na Uni: 99,7% Srbi, Kupres (Republika Srpska): 99,7% Srbi, Laktaši: 95,7% Srbi, 1,5% Hrvati i 0,3% Bošnjaci, Lopare: 90,3% Srbi i 8,9% Bošnjaci, Ljubinje: 98,8% Srbi, Mrkonjić-Grad: 96,3% Srbi, 2,2% Bošnjaci i 1,0% Hrvati, Nevesinje: 95,3% Srbi i 4,1% Bošnjaci, Oštra Luka: 92,6% Srbi i 5,7% Hrvati, Pale (Republika Srpska): 97,8% Srbi i 1,0% Bošnjaci, Petrovac: 99,2% Srbi, Petrovo: 98,4% Srbi, Ribnik: 99,5% Srbi, Rudo: 90,9% Srbi i 8,5% Bošnjaci, Sokolac: 93,6% Srbi i 5,6% Bošnjaci, Srbac: 94,6% Srbi, 2,4% Bošnjaci i 0,7% Hrvati, Šekovići: 97,5% Srbi i 1,6% Bošnjaci, Šipovo: 93,1% Srbi i 6,1% Bošnjaci, Trebinje: 93,4% Srbi, 3,4% Bošnjaci i 1,0% Hrvati.⁴⁹

Republika Srpska ima 17 od 62 opštine na čijem području se učešće srpskog stanovništva kreće od 70% do 90%. To su opštine: Banja Luka: 89,6% Srbi,

---

⁴⁹ Vidi: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini, 2013. – rezultati popisa, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Sarajevo, juni, 2016, str. 56–67.

4,2% Bošnjaci i 2,8% Hrvati, Bijeljina: 85% Srbi, 12,2% Bošnjaci, Čajniče: 81,1% Srbi, Doboj: 73,4% Srbi, 21,4% Bošnjaci i 2,6% Hrvati, Donji Žabar: 72,4% Srbi i 27,1% Hrvati, Gradiška: 80,9% Srbi, 14,7% Bošnjaci i 1,6% Hrvati, Han-Pijesak: 86,9% Srbi i 12,2% Bošnjaci, Jezero: 73,5% Srbi i 25,1% Bošnjaci, Kostajnica: 72,5% Srbi, 24,4% Bošnjaci i 1,4% Hrvati, Kozarska Dubica: 86,7% Srbi, 10% Bošnjaci i 1,3% Hrvati, Modriča: 78,6% Srbi, 12,1% Bošnjaci i 6,5% Hrvati, Novi Grad: 74,2% Srbi, 23,7% Bošnjaci i 0,7% Hrvati, Prnjavor: 85,3% Srbi, 8,3% Bošnjaci i 1,34% Hrvati, Rogatica: 88,8% Srbi i 10,4% Bošnjaci, Šamac: 76,7% Srbi, 7,3% Bošnjaci i 14% Hrvati, Teslić: 75,4% Srbi, 18,6% Bošnjaci i 3,7% Hrvati, Ugljevik: 85,4% Srbi, 13,9% Bošnjaci, Višegrad: 87,5% Srbi i 9,8% Bošnjaci.⁵⁰

Opština sa višenacionalnom strukturom stanovništva u Republici Srpskoj ima 22 od ukupno 62 opštine. Riječ je o jednoj trećini opština.

Bošnjačko stanovništvo ima učešće u postotku od 30% do 40% na području pet opština. To su opštine: **Zvornik sa 33,7% bošnjačkog stanovništva, Trnovo sa 40,8% bošnjačkog stanovništva, Prijedor sa 32% bošnjačkog stanovništva, Milići sa 36,7% bošnjačkog stanovništva i Bratunac sa 38,4% bošnjačkog stanovništva.**⁵¹

Među opštinama koje imaju preko 50% bošnjačkog stanovništva na svom području samo je opština **Srebrenica sa 54,1% bošnjačkog stanovništva.**

Ukupno je pet opština u Republici Srpskoj koje imaju učešće Bošnjaka između 20% i 30% u ukupnoj strukturi svog stanovništva. Riječ je o ovim opštinama: **Doboj 21,4%, Jezero 25,0%, Kostajnica 24,4%, Kotor-Varoš 26,6%, Novi Grad 23,7%.** Između 10% i 20% učešća bošnjačkog stanovništva imaju opštine: **Gradiška 14,7%, Modriča 12,1%, Kozarska Dubica 10,0%, Teslić 18,6%, Ugljevik 13,9%.** Do 10% bošnjačkog stanovništva imaju opštine: **Brod 9,1%, Šamac 7,3% i Višegrad: 9,8%.**⁵²

Samo u **četiri opštine** u Republici Srpskoj **hrvatsko stanovništvo** učestvuje u postotku od 10% do 20%. To su opštine: **Brod 19,8%, Donji Žabar 27,1%, Šamac 14,0%, Vukosavlje 16,6%.**

Jedino u opštini Pelagićevo hrvatsko stanovništvo **ima učešće 35,4%.** Od 5% do 10% **učešće hrvatskog stanovništva** javlja se u opštinama: **Modriča**

---

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid., str. 56, 62, 65 i 66.

⁵² Ibid., str. 57, 64 i 66.

6,5% i Kotor-Varoš 5,7%. U opštinama Teslić, Prijedor, Kozarska Dubica, Kostajnica, Gradiška i Doboj učešće hrvatskog stanovništva kreće se od 1,3% u Kozarskoj Dubici do 3,7% u Tesliću.⁵³

7) Jednoetnička struktura stanovništva u opštinama formiranim uz liniju međuentitetskog razgraničenja

Na osnovi Dejtonskog mirovnog sporazuma uspostavljena su dva entiteta u teritorijalnoj organizaciji države Bosne i Hercegovine: Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska. Uz liniju razgraničenja Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine formirane su nove opštine. U Republici Srpskoj je formirano 18 opština uz liniju razgraničenja sa Federacijom Bosne i Hercegovine. Tako su formirane opštine: Krupa na Uni, Ribnik, Kupres (Republika Srpska), Petrovac, Pelagićevo, Oštra Luka, Jezero, Osmaci, Novo Goražde, Petrovo, Vukosavlje, Berkovići, Istočni Mostar, Istočni Drvar, Donji Žabar, Pelagićevo, Istočni Stari Grad, Istočno Sarajevo, Istočna Ilidža.⁵⁴

U Federaciji Bosne i Hercegovine formirano je 10 opština uz međuentitetsku liniju razgraničenja. To su opštine: Doboj-Istok, Doboj-Jug, Domaljevac-Šamac, Čelić, Sapna, Teočak, Foča (Federacija Bosne i Hercegovine), Pale (Federacija Bosne i Hercegovine), Dobretići i Ravno.⁵⁵

Opštine formirane uz liniju međuentitetskog razgraničenja, a **njih je 29, nisu imale nužne demografske, prostorne i ekonomske pretpostavke za sve ono što čini optimalne uslove za formiranje jedne opštine.** Tako su u Republici Srpskoj formirane opštine: **Istočni Drvar sa 79 stanovnika, Petrovac sa 361 stanovnikom, Kupres (Republika Srpska) sa 300 stanovnika,** Istočni Mostar sa 257 stanovnika. Nadalje, Istočni Stari Grad ima 1.131 stanovnika, Jezero 1.144 stanovnika, Krupa na Uni 1.597 stanovnika.⁵⁶

Istovremeno, **četrnaest novih opština u Republici Srpskoj ima preko 2.000 stanovnika.** Raspon broja stanovnika kreće se od Berkovića sa 2.114 stanovnika do 14.743 stanovnika, koliko ima Istočna Ilidža.

---

⁵³ Ibid., str. 58, 59, 61, 63 i 65.

⁵⁴ Vidi: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini, 2013. – rezultati popisa, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Sarajevo, juni, 2016, str. 56–66.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid., str. 59, 60, 61 i 63.

Na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine najmanje stanovnika ima opština **Pale (Federacija Bosne i Hercegovine), ukupno 904. Opština Foča (Federacija Bosne i Hercegovine) ima 1.933 i Dobretići 1.629.** Preostalih sedam opština u Federaciji Bosne i Hercegovine formiranih uz liniju međuentitetskog razgraničenja ima različit broj stanovnika od 4.771 koliko ima Domaljevac-Šamac do 11.178 stanovnika koliko ima opština Sapna.

I u Republici Srpskoj i u Federaciji Bosne i Hercegovine većina opština formiranih uz liniju međuentitetskog razgraničenja **ima apsolutnu većinu jednog naroda – njih 23 od ukupno 29.**

Višenacionalnu strukturu imaju samo opštine: **Vukosavlje, Pelagićevo, Osmaci, Jezero, Kupres (Federacija Bosne i Hercegovine) i Donji Žabar.**⁵⁷

8) Zaključak

Bosna i Hercegovina je, prema Popisu stanovništva iz 1991. godine, imala ukupno 4.377.033 stanovnika. Etničku strukturu stanovništva činili su Bošnjaci (tada Muslimani) sa 43,40%, zatim Hrvati sa 17,4% i Srbi sa 31,2%. Tada je u ukupnom stanovništvu skupina Jugoslavena imala učešće sa 5,5% i skupina ostalih sa 2,5%.

I bošnjačko i srpsko i hrvatsko stanovništvo bilo je rasprostranjeno na cijelom prostoru države Bosne i Hercegovine.

Prema Popisu stanovništva iz 1991. godine, 91 opština od njih 109 je imala višenacionalnu strukturu. Najveći broj opština, njih 46, imao je na svom području skoro približno učešće i srpskog i hrvatskog i bošnjačkog stanovništva. Tronacionalnu strukturu je imala većina urbanih centara u Bosni i Hercegovini. Jedan broj opština je imao dvonacionalnu strukturu na području istočne Bosne, istočne Hercegovine i Bosanske krajine.

U 30 opština dvoetničku strukturu su činili Bošnjaci i Srbi, a **u pet opština** etničku strukturu su činili Bošnjaci i Hrvati.

---

⁵⁷ Ibid.

Višetnička struktura na prostoru Bosne i Hercegovine do rata 1992. godine bila je u vidu „leopardove kože“ i smatrala se paradigmom multietničnosti i zajedničkog života.

Politička pluralizacija bosanskohercegovačkog društva izvedena je 1990. godine na etničkoj osnovi. Na prvim višestranačkim izborima pobijedile su tri narodne stranke: Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine, Srpska demokratska zajednica i Stranka demokratske akcije. Po svom članstvu i pristalicama one su postale etničke stranke. Ove stranke su nakon izborne pobjede 1990. godine, kada su osvojile 84% povjerenja građana, sebi prisvojile pravo da predstavljaju cijeli svoj narod. Etnička pripadnost je postala političko opredjeljenje većine građana Bosne i Hercegovine. Srbi su glasali za SDS, Hrvati za HDZ BiH i Bošnjaci za SDA.

U odlučivanju u višestranačkoj Skupštini Bosne i Hercegovine o državnompravnom statusu Republike Bosne i Hercegovine u procesu disolucije jugoslavenske socijalističke federacije, vladajuće parlamentarne stranke, SDA, HDZBiH i SDS, nisu uspjele oblikovati politički konsenzus u Skupštini Bosne i Hercegovine.

Demokratsko rješenje je pronađeno na referendumu 29. februara i 1. marta. Građani su svojom voljom odlučili da njihova zemlja Bosna i Hercegovina dobije državnompravni status suverene i nezavisne države.

Umjesto razvoja u miru, uslijedio je agresivni rat protiv međunarodno priznate države Bosne i Hercegovine.

Jedan od ciljeva Srpske demokratske stranke, a koji je ustanovljen na šesnaestoj Skupštini srpskog naroda 12. maja 1992. godine u gradu Banjoj Luci, bilo je **razdvajanje srpskog naroda, i to državno razdvajanje, od bošnjačkog i hrvatskog naroda.**

U provođenju ovog cilja primijenjena je politika nasilnog progona bošnjačkog i hrvatskog stanovništva sa prostora istočne Bosne, istočne Hercegovine, Posavine i Bosanske krajine. U prvoj godini rata iz predratnih mjesta življenja prognano je više od milion stanovnika bošnjačke i hrvatske nacionalnosti sa planiranog prostora za Republiku srpskog naroda.

Zbog nasilnog provođenja politike pomjeranja stanovništva iz predratnih mjesta življenja tokom vremena rata, 1992–1995. godine, došlo je do **potpune promjene etničke strukture stanovništva u opštinama Bosne i Hercegovine.**

U vremenu nakon Dejtonskog mirovnog sporazuma nije se u cjelini ostvarila politika povratka stanovništva u prijeratna mjesta življenja.

Uslijed toga se na prostoru Bosne i Hercegovine, a to **znači u opštinama, radikalno promijenila** predratna etnička struktura. Tu radikalnu promjenu potvrđuju rezultati Popisa stanovništva iz **2013. godine**.

Ukupan broj stanovnika u poratnom vremenu u odnosu na vrijeme rata je smanjen sa 4.377.033 na 3.531.159.

Predratni broj opština je povećan sa 109 na 140. Nakon Dejtonskog mirovnog sporazuma uz liniju međuentitetskog razgraničenja formirano je 29 opština.

Prema Popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 2013. godine, većina opština u Federaciji Bosne i Hercegovine i većina opština u Republici Srpskoj ima jednonacionalnu strukturu u rasponu od 80% do 98%.

Od 80 opština u Federaciji Bosne i Hercegovine većinu sa preko 90% bošnjačkog stanovništva **ima 27 opština**.

Apsolutnu većinu hrvatskog stanovništva sa preko 90% na svom području u Federaciji Bosne i Hercegovine **ima 10 opština**.

Na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine samo opština **Drvar** ima apsolutnu većinu srpskog stanovništva (91,2%). Zapravo, **38 opština** u Federaciji Bosne i Hercegovine na svom području ima **apsolutnu većinu jednog naroda**.

Na području Federacije Bosne i Hercegovine u 21 opštini živi jedna nacija u postotku od 70% do 90%. Prema tome, u 58 opština na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine živi jedan narod sa apsolutnom ili dvotrećinskom većinom.

Samo 21 opština od 80 na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine ima višenacionalnu strukturu. Grad Mostar ima višenacionalnu strukturu i to u odnosima: Bošnjaci – 44,2%, potom Hrvati – 48,4% i Srbi – 4,2%. Približno učešće u postocima ima bošnjačko i hrvatsko stanovništvo u opštinama: Jajce, Busovača, Žepče, Gornji Vakuf – Uskoplje, Vitez, Fojnica i Odžak.

U Republici Srpskoj sa preko 90% stanovništva jedne nacije je 29 od 62 opštine. Riječ je o 50% ukupnog broja opština u Republici Srpskoj koje imaju na svom prostoru apsolutnu većinu srpskog naroda.

Srpsko stanovništvo živi sa 70% do 90% u 19 opština na prostoru Republike Srpske. Stoga slijedi **da 48 opština od ukupno 62 na prostoru Republike Srpske** ima apsolutnu ili dvotrećinsku većinu srpskog stanovništva.

Od 62 opštine u Republici Srpskoj, samo su 22 koje imaju višenacionalnu strukturu.

U pogledu opština formiranih uz liniju međuentitetskog razgraničenja nakon Dejtonskog mirovnog sporazuma, od njih **29 apsolutnu većinu jednog naroda imaju 23 opštine**.

Distrikt Brčko ima **trionacionalnu strukturu** stanovništva sa: 42,4% Bošnjaka, zatim 34,6% Srba i 20,7% Hrvata.

Nakon Dejtonskog mirovnog sporazuma, a zbog posljedica rata i nedovoljnog povratka prognanih u svoja predratna mjesta življenja, dvije trećine opština u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj postale su većinski jednonacionalne. U poratnom vremenu nastavljena je etnička homogenizacija stanovništva i etnička teritorijalizacija prostora Bosne i Hercegovine.

Prema Popisu stanovništva iz 2013. godine, Bosna i Hercegovina je izgubila rasprostranjenost bošnjačkog, srpskog i hrvatskog stanovništva na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine i to u 91 opštini, kako je bilo do Popisa stanovništva iz 1991. godine. U ratnim i poratnim godinama, zapravo od 1992. do 2013. godine, stanovništvo se na etničkoj osnovi grupisalo na tri područja Bosne i Hercegovine na kojima većinski živi jedan od naroda Bosne i Hercegovine. To je područje Republike Srpske gdje živi 81,5% srpskog stanovništva. Na području Federacije Bosne i Hercegovine živi 70% bošnjačkog stanovništva i 22% hrvatskog stanovništva. Hrvatsko stanovništvo većinski živi na području tri kantona: Zapadnohercegovačkog, Posavskog i Hercegbosanskog.

Literatura

1. Begić, Kasim I. (1997) *Bosna i Hercegovina od Vanceove misije do Daytonskog mirovnog sporazuma*, Bosanska knjiga, Sarajevo.
2. Donia, Robert (2012) *Iz Skupštine Republike Srpske 1991–1996*, University press – izdanja Magistrat i Fondacija istina, pravda, pomirenje, Sarajevo – Tuzla.
3. Filipović, Muhamed (1997) *Bosna i Hercegovina – najvažnije geografske, demografske, historijske, kulturne i političke činjenice*, Compact, Sarajevo.

4. Pejanović, Mirko (2005) *Politički razvitak Bosne i Hercegovine u postdejtonskom periodu*, TKD Šahinpašić, Sarajevo.
5. Pejanović, Mirko – Elmir Sadiković (2010) *Lokalna i regionalna samouprava u Bosni i Hercegovini*, TKD Šahinpašić, Sarajevo – Zagreb.
6. Nacionalni sastav stanovništva – rezultati za Republiku po opštinama i naseljenim mjestima 1991. U: Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gazdinstava 1991, Državni zavod za statistiku Republike Bosne i Hercegovine, Statistički bilten 234, Sarajevo, decembar, 1993. godine.
7. Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini, 2013. – rezultati popisa, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Sarajevo, juni, 2016.
8. Razvoj političkog pluralizma u Sloveniji i Bosni i Hercegovini, urednici: Danica Fink Hafner i Mirko Pejanović, Promocult, Sarajevo – Ljubljana, 2006.
9. Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 10/12 i 18/13.